

Reflectie Wetenschappelijke Board gemeente Enschede

Koers van de stad: herijking strategische opgaven in het licht van kwalitatieve groei

Enschede, 25 maart 2022

1. Korte achtergrondschets

Op 25 maart 2022 kwam de Wetenschappelijke Board Enschede bijeen ten behoeve van een reflectie op het document “Aanzet tot een Koersdocument Enschede 2022: Onderdeel van het overdrachtdossier Maart 2022” (kortweg: Koersdocument”). Dit document is ontwikkeld door de ambtelijke organisatie naar aanleiding van de motie “Toetsingskader voor de strategische groei naar 170.000+ inwoners” aangenomen op 5 juli 2021 naar aanleiding van de beraadslagingen over de zomernota van 2021.

Het Koersdocument beschrijft welke koers de gemeente Enschede de afgelopen vier jaar heeft gevaren met betrekking tot de vijf strategische opgaven en waar Enschede nu staat. Op basis daarvan doet het Koersdocument suggesties voor een herijking van de strategische opgaven en geeft het document handvatten hoe de raad kan toetsen of Enschede op de goede weg is naar kwalitatieve groei. Het Koersdocument is meegegeven aan de nieuwe gemeenteraad, waarin partijen een bestuur zullen vormen al dan niet ondersteund door een raadsbreed akkoord of raadsbrede strategische agenda.

Daarnaast heeft de Wetenschappelijke Board kennis genomen van:

- De website ‘Staat van de stad Enschede’ (Kennispunt Twente, 2022), zie: <https://kennispunttwente.nl/staatvandestadenschede>
- Dijken, Koos van (2022). “Enkele trends, ontwikkelingen, opgaven en aandachtspunten voor Enschede: Werkdocument”. Den Haag: Platform31

2. Vraagstelling

De onderstaande vragen vormden een leidraad voor de Board:

Vraag 1. *Hoe verhouden de documenten zich tot elkaar? Vullen ze elkaar aan of bevat de informatie wellicht tegenstrijdigheden?*

Vraag 2. *Wat valt uit de documenten op te maken over de ontwikkeling en koers van Enschede in verleden, heden en toekomst? Welke ontwikkelingspatronen ziet de Wetenschappelijke Board?*

Vraag 3. *Wat kan uit de documenten worden afgeleid over de koers van Enschede voor de korte en lange termijn?*

Hieronder geeft de Wetenschappelijke Board een korte reflectie op deze vragen, ter aanbieding aan het college van BenW van Enschede.

3. Reflectie

De Board complimenteert de ambtelijke organisatie met het opgestelde Koersdocument. Het is helder en compact geschreven, en heeft een positieve toon. Na gemeenteraadsverkiezingen bestaat er in de politiek vaak een neiging om de aandacht te richten op het microniveau en interne politieke verhoudingen. De Koersnota schetst een extern, langjarig en wenkend perspectief voor de stad. Dit langjarige perspectief is belangrijk om raad en gemeentebestuur goed te doordringen van belangrijke opgaven en keuzes die nu en in de toekomst moeten worden gemaakt.

Dat het Koersdocument een wenkend perspectief schetst, laat onverlet dat Enschede voor zeer belangrijke uitdagingen staat. Enschede staat er met name op sociaaleconomisch terrein niet goed voor. Er moeten in de nabije toekomst belangrijke politieke keuzes worden gemaakt, waarbij bestuur en raad samen aan zet zijn.

De trendanalyse laat zien dat een groei naar 170.000+ inwoners niet te verwachten valt. Dat betekent dat de groeiambitie, ook als dat een kwalitatieve groeiambitie is, heroverweging verdient. Maak daarbij gebruik van inhoudelijke expertise in de beleidsvorming binnen de verschillende domeinen. Heb ook oog voor de verwevenheid van de verschillende strategische opgaves. Keuzes op een bepaald domein hebben logischerwijs ook consequenties voor andere domeinen: positief (multipliereffecten) of negatief (budgetbeperkingen).

Omdat het koersdocument en de trendanalyse niet altijd sterk op elkaar aansluiten, is het lastig om te bepalen of Enschede 'op koers' ligt. Ook is het niet altijd duidelijk welke trends zich autonoom ontwikkelen in Enschede en welke ontwikkelingen een landelijke trend volgen. Wanneer lokale factoren een beperkte rol spelen, dan kan dat aanleiding zijn om realistische verwachtingen te formuleren wat betreft het sturend vermogen van de gemeente.

Het begin van een raadsperiode is het moment bij uitstek om de strategische opgaven van de stad te (her-)benoemen. De Board heeft zorgen over een impliciete prioritering van de vijf opgaven, gegeven onevenwichtigheden tussen de doelen. Waar je als gemeente op wilt inzetten, zou het onderwerp moeten zijn van politieke oordeelsvorming in de raad. Het valt de Board daarnaast op dat een domein als 'veiligheid' niet is opgenomen als een afzonderlijk strategische opgave, maar is ondergebracht in andere opgaven. Ook digitalisering van gemeente en stedelijke samenleving is niet zichtbaar in de opgaven. De Board vindt dat deze (soms impliciete) keuzes voorgelegd moeten worden aan politieke oordeelsvorming in de raad.

Wees ook voorzichtig met het scheppen van (te) hoge verwachtingen. Het beeld van de wijze waarop de gemeente omgaat met haar inwoners is daarbij cruciaal. Hebben inwoners, naar hun eigen perceptie, voldoende inbreng in de besluitvorming over de stad? Betrek daarom de inwoners van de stad in de beleidsvorming. Dit betreft een belangrijk aspect van de strategische opgave van "Goed Bestuur". Goed bestuur vormt geen op zichzelf staande opgave van de stad: het is een belangrijke randvoorwaarde voor *alle* strategische opgaven van de stad. Het versterken van de betrokkenheid van

inwoners en instellingen van de stad van de kracht van de stad zal een belangrijk onderdeel moeten zijn van een brede, toekomstgerichte raadsagenda.

Tot slot vraagt de Board om aandacht voor drie belangrijke aspecten van een lange-termijn agenda voor de stad. Het eerste aspect betreft de visie op de stad en haar ontwikkeling op de lange termijn. De Board heeft eerder in haar reflecties aandacht gevraagd voor de ontwikkeling van een lange-termijn visie op de stad. Een zinvolle herijking van de strategische opgaven van de stad kan alleen plaatsvinden wanneer deze opgaven een logische plek vinden in de visie die raad en gemeentebestuur, in dialoog met de inwoners, ontwikkelen voor de stad.

Het tweede aspect betreft het vraagstuk van plotselinge, onverwachte gebeurtenissen die de stad 'overkomen' en hun stempel drukken op de toekomst van de stad. De gevolgen van crises kunnen niet in een statische doelenboom worden opgenomen. Corona zal bijvoorbeeld een blijvend, langdurig effect hebben op het welbevinden van de inwoners van de stad. Zulke, onverwachte gebeurtenissen, met niet gekende effecten, vragen om een flexibele, 'veerkrachtige' *toekomstgerichte* opstelling van raad en gemeentebestuur waarbij de doelen herijkt moeten kunnen worden.

Het derde aspect betreft een mogelijk misverstand in het koersdocument, namelijk dat het sturend vermogen van de gemeente sterker is bij strategische opgaven waarvan de indicatoren beter kwantificeerbaar zijn. De gemeente zal ook moeten sturen op opgaven waarvan de resultaten moeilijker vast te stellen zijn. Het is belangrijk om de prioritering van gemeentelijk beleid en beleidsinstrumenten niet te laten leiden door de kwantificeerbaarheid van effecten. Beleidsinstrumenten zullen effectief en efficiënt moeten worden ingezet bij opgaven waar raad en gemeentebestuur de prioriteit leggen. In dat kader merkt de Board op dat de doelen in de doelenboom nog weinig zeggen over de beoogde aanpak en instrumenten.